

Sygn. akt III KO 64/22

POSTANOWIENIE

Dnia 21 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk

w sprawie **D. L.**

w przedmiocie wniosku (sygnalizacji) o wznowienie z urzędu postępowania o odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności – orzeczonej wyrokiem Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 21 października 2015 r., sygn. akt II K 121/13, zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 3 marca 2016 r., sygn. akt II AKa 9/16 – zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 25 marca 2019 r., sygn. akt II AKzw 702/18, utrzymującym w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 27 września 2018 r., sygn. akt II Ko 231/18,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 21 października 2022 r.

wniosku skazanego o wyłączenie od rozpoznania sprawy sędziego SN Igora Zgolińskiego,

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k. oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności,

postanowił

wyłączyć sędziego SN Igora Zgolińskiego od rozpoznania sprawy III KO 64/22.

UZASADNIENIE

W dniu 24 maja 2022 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek skazanego D.L.– sygnalizacja potrzeby wznowienia z urzędu postępowania – w przedmiocie odroczenia wykonania kary pozbawienia wolności (orzeczonej wyrokiem Sądu

Okręgowego w Rzeszowie z dnia 21 października 2015 r., sygn. akt II K 121/13, zmienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 3 marca 2016 r., sygn. akt II AKa 9/16), zakończonego prawomocnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 25 marca 2019 r., sygn. akt II AKzw 702/18, utrzymującym w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w Rzeszowie z dnia 27 września 2018 r., sygn. akt II Ko 231/18.

W poprzednio prowadzonych w tym przedmiocie przez Sąd Najwyższy postępowaniach: wniosek obrońcy skazanego pozostawiony został bez rozpoznania postanowieniem z dnia 20 października 2021 r., IV KO 80/21, a co do następnej sygnalizacji samego D. L. oraz jego obrońcy zarządzeniem z dnia 2 marca 2022 r. III KO 9/22, stwierdzono, że brak jest podstaw do wszczęcia przez Sąd Najwyższy postępowania o wznowienie z urzędu wskazanego na wstępie postępowania o odmowie odroczenia kary pozbawienia wolności (art. 542 § 3 k.p.k.).

Wniosek (sygnalizacja) skazanego przydzielony został – zarządzeniem z dnia 1 czerwca 2022 r. Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracami Izby Karnej – do rozpoznania sędziemu SN Igorowi Zgolińskiemu.

W dniu 26 września 2022 r. do Sądu Najwyższego wpłynął wniosek D. L. o wyłączenie od rozpoznania niniejszej sprawy sędziego Igora Zgolińskiego. Wskazując jako podstawę wyłączenia art. 41 § 1 k.p.k. skazany odwołał się do uchwały składu połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20, zgodnie z którą „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U z 2018 r., poz. 3)”. W ocenie wnioskodawcy fakt powołania sędziego wyznaczonego do rozpoznania jego sprawy w takim właśnie niewłaściwym trybie rodzi wątpliwości co do zachowania przez niego obiektywizmu (bezstronności) przy orzekaniu, w szczególności w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw

Człowieka, który „zarzuca Państwu Polskiemu ciągłe łamanie zasady praworządności i wzywa do zaprzestania jej łamania”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przed przystąpieniem do merytorycznego rozpoznania wniosku o wyłączenie konieczne jest w pierwszej kolejności zbadanie, czy tego rodzaju wniosek w niniejszym postępowaniu jest dopuszczalny, a to w szczególności z uwagi na decyzje jakie w tej sprawie, w identycznym przedmiocie, podejmowane były już wcześniej w Sądzie Najwyższym (zob. postanowienie z dnia 20 października 2021 r., IV KO 80/21 i zarządzenie z dnia 2 marca 2022 r. III KO 9/22). Zdaniem Sądu Najwyższego orzekającego w tym składzie na tak zasygnalizowaną kwestię odpowiedzieć należy twierdząco.

Nie może budzić wątpliwości, że wypowiedzenie się co do dopuszczalności wniosku o wznowienie postępowania, czy też – przy potraktowaniu takiego wniosku jako sygnalizacji wskazującej na potrzebę wznowienia postępowania z urzędu (art. 542 § 3 k.p.k.) – możliwości wszczęcia samego postępowania wznowieniowego *ex officio*, jest także (w sytuacji uznania istnienia przeszkód formalnych przeprowadzenia takiego postępowania) rozstrzygnięciem co do istoty. Jeżeli zaś tak, to niezależnie od przyszłej formy takiego rozstrzygnięcia (zarządzenie lub postanowienie), decyzję w tym przedmiocie musi podjąć sąd ustanowiony ustawą zarówno w rozumieniu przepisów konstytucyjnych (art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej), jak i konwencyjnych (art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej i art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – dalej w tekście powoływane odpowiednio jako KPP i Konwencja).

Wnioskodawca w swoim wniosku o wyłączenie odwołuje się do uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7) – dalej wskazywanej jako uchwała SN, wywodząc, że skoro skład Sądu Najwyższego z udziałem sędziego powołanego na urząd sędziego tego Sądu w procedurze wskazanej w pkt. 1 powołanej uchwały SN jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., to wyznaczenie takiego sędziego do orzekania w konkretnej sprawie powoduje powstanie niejako

„samoczynnie” okoliczności, które wywołują uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności takiego sędziego. Zdaniem autora wniosku, konieczność wyłączenia sędziego w takim układzie przewidział sam ustawodawca uznając, że do wyłączenia wystarczy tylko sama możliwość wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 41 § 1 k.p.k. W jego ocenie okoliczności powyższe powodują, że wobec istnienia tej uchwały sędziego, którego jej treść dotyczy, powinien rozważyć z urzędu możliwość wnioskowania o wyłączenie. Co więcej, uważa, że praca orzecznicza takiego sędziego (w tym wypadku SSN Igora Zgolińskiego) zapewne będzie nieskuteczna, bowiem orzeczenia z jego udziałem będą obarczone bezwzględną przesłanką nieważności (powinno być uchylenia orzeczenia – uwaga SN) z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a zachowanie niezbędnego obiektywizmu (bezstronności) przy orzekaniu, w tym niezależności sędziowskiej, będzie niemożliwe, ponieważ „będzie on (sędzia którego dotyczy wniosek – uwaga SN) popierał środowisko tzw. neosędziów, którzy uzależnieni są politycznie oraz osobowo od swoich zwierzchników wywodzących się z obecnie będącej w przewadze większości partii politycznej”.

W orzecznictwie wyrażony został pogląd, że sam udział w uczestniczeniu przez sędziego w procedurze nominacyjnej określonej w art. 179 Konstytucji RP, prowadzonej już po dokonaniu zmian w składzie Krajowej Rady Sądownictwa (por. ustawa z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. z 2018 r. poz. 3 – dalej jako nowela ustawy KRS) nawet w okolicznościach, które już w tamtym okresie wzbudzały bardzo poważne zastrzeżenia co do konstytucyjności tego trybu, nie daje jeszcze podstaw do przyjęcia, iż udział w takiej procedurze oznacza, że osoba taka – z tego tylko powodu – jest już „obiektywnie” podejrzana o brak bezstronności w rozpoznawaniu wszystkich sprawy, do których zostanie wyznaczona. Wnioskowanie takie – jak się wywodzi – przeniesione na grunt przepisu art. 41 § 1 k.p.k. prowadziłoby w istocie do wyłączenia takiej osoby w ogóle od rozpoznawania wszystkich spraw z uwagi na okoliczności, które nie mają żadnego merytorycznego przełożenia na konkretną sprawę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2021 r., II KO 30/21).

Sąd Najwyższy w tym składzie stanowisko to podziela, aczkolwiek z zastrzeżeniem, że tak kategoryczny pogląd w pierwszym rzędzie odnosić należy do sędziów sądów powszechnych i wojskowych, a więc osób których dotyczy pkt 2 uchwały SN, ponieważ wyłącznie w przypadku takich osób wymagane jest badanie czy wadliwość procesu powoływania prowadzi w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 KPP oraz art. 6 ust. 1 Konwencji. Natomiast w odniesieniu do osób powołanych na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, a więc sądu ostatecznej instancji na gruncie krajowego porządku prawnego, obowiązuje wykładnia prowadząca do rezultatu przyjętego pkt. 1 uchwały SN, w którym wymogu przeprowadzenia takiego „testu” wszakże się nie stawia. Uchwała powyższa wiąże pozostałe składy Sądu Najwyższego (art. 88 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym – t.j.: Dz. U. 2021.1904 ze zm.) i pozostaje aktualna [zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2020 r., I KZP 1/20, OSNK 2020, z. 7, poz. 26, a także szeroka argumentacja zawarta w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21, OSNK 2021, z. 10, poz. 41 oraz uchwała Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, OSNK 2022, z. 6, poz. 22]. Nie zmienia to jednak postaci rzeczy, że brak podstaw do przyjęcia automatycznie założenia o braku obiektywizmu sędziego Sądu Najwyższego powołanego na ten urząd w niekonstytucyjnej procedurze tylko w oparciu o okoliczności związane z samym trybem takiego powołania, w szczególności w kontekście stabilności orzeczeń i zapobiegnięcia chaosowi prawnemu.

Pomimo powyższego zastrzeżenia oczywista konieczność wyłączenia sędziego Igora Zgolińskiego do rozpoznania niniejszej sprawy, a tym samym uznanie wniosku w tym przedmiocie złożonego przez D. L. za zasadny, wynika z ustawowej regulacji zawartej w art. 41 § 1 k.p.k., odsyłającej do obiektywnie istniejącej bezstronności zewnętrznej.

Przepis ten stanowi wszak podstawę do ochrony prawa strony do rozpoznania konkretnej sprawy przez niezależny i bezstronny sąd. Oznacza to, że jego wykładnia powinna umożliwiać także kontrolę tego, czy w konkretnej sprawie nie dochodzi do naruszenia standardu niezależności i bezstronności

gwarantowanego przez art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 KPP oraz art. 6 ust. 1 Konwencji (por. postanowienie SN z dnia 10 lutego 2021 r., I NWW 3/21). Patrząc na poruszone przez wnioskodawcę okoliczności trzeba zatem uznać, że w jego ocenie okoliczności związane z taką właśnie procedurą nominacyjną i uzyskaniem statusu sędziego SN przez I. Zgolińskiego, nie dają mu gwarancji rozpoznania sprawy przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, co może z kolei prowadzić do kwestionowania statusu tak „ustanowionego” sądu na etapie postępowania przed Trybunałem Praw Człowieka w Strasburgu (dalej – ETPC), co D. L. w swoim wniosku sam sygnalizuje.

Patrząc więc na treść wniosku skazanego z perspektywy art. 6 ust. 1 Konwencji, w kontekście trybu powołania sędziów w Polsce już po noweli ustawy o KRS, trzeba przywołać wyrok ETPC z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie *Reczkowicz przeciwko Polsce* (skarga nr 43447/19), w którym - na kanwie tego samego stanu prawnego co wykazany w odniesieniu do powołania na stanowisko sędziego SN I. Zgolińskiego, Trybunał w Strasburgu wyłożył zawartość standardu „niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji. Trybunał po zaprezentowaniu wszystkich okoliczności związanych z procederem nominacyjnym prowadzonym na podstawie noweli z 2017 r. do ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa, wskazał – przywołując zresztą swoje stanowisko także w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson vs. Islandia* – że z uwagi na udział w procesie powoływania w Polsce sędziów takiego organu, jakim jest Krajowej Rady Sądownictwa, w składzie ukształtowanym nowelą z 2017 r. (w efekcie czego organ ten nie jest niezależny od władzy wykonawczej i ustawodawczej) – osoba powołana na urząd sędziego orzekając w określonej sprawie nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji (pkt 284 – szerzej w tym zakresie wskazane wyżej postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21).

Mając na uwadze pełną argumentację zawartą w powołanym postanowieniu Sądu Najwyższego w sprawie I KZ 29/21, a także zważywszy na fakt, iż tylko ETPC jest uprawniony do wykładni standardu art. 6 ust. 1 Konwencji, konieczne staje się podjęcie przez Sąd Najwyższy - rozpoznający wniosek o wyłączenie na węższej podstawie procesowej, tj. podstawie z art. 41 § 1 k.p.k., która dotyczy

uzasadnionych wątpliwości co do bezstronności konkretnego sędziego - decyzji o wyłączeniu od rozpoznania sprawy o wznowienie postępowania III KO 64/22 SSN Igora Zgolińskiego, tak aby nie doszło, na etapie postępowania wznowieniowego, do naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji. Standard z art. 6 ust.1 EKPC ma bowiem zastosowanie, gdy postępowanie, chociaż uznane w prawie krajowym za „nadzwyczajne” albo „wyjątkowe”, z natury i w swoim zakresie jest podobne do zwykłego postępowania odwoławczego (M. A. Nowicki, *Wokół Konwencji Europejskiej. Komentarz do Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka*, wyd. 7, s. 502 i cytowane wyroki ETPC). Istotna jest wówczas sama procedura, a nie jej etap. Wskazuje się, że konwencja nie wymaga powołania do życia sądu apelacyjnego ani kasacyjnego, ale jeśli jednak one istnieją, postępowanie przed nimi powinno zapewniać gwarancje rzetelnego procesu sądowego, w tym spełnienie wymogu bezstronności (P. Hofmański, A. Wróbel w: L. Garlicki [red.] *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I. Komentarz do artykułów 1-8*, Warszawa 2010, s. 253; M. A. Nowicki, *op.cit.* s. 492 i cyt. orzecznictwo). Takim postępowaniem jest zarówno postępowanie kasacyjne, jak też wznowieniowe, co oznacza, że na ten etap postępowania rozciąga się także standard „niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą” wyrażony w art. 6 ust. 1 Konwencji (zob. powołane wielokrotnie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2021 r., II KO 30/21).

Rzeczą Sądu Najwyższego rozpoznającego wniosek na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. jest więc wyłączenie sędziego nie tylko wtedy, gdy zostanie wykazana okoliczność, która mogłaby wywołać uzasadnioną wątpliwość co do jego bezstronności, ale także wtedy, gdy orzekanie w tej sprawie przez tego sędziego mogłoby realnie prowadzić do znacznie poważniejszego uchybienia, tj. naruszenia standardu z art. 6 ust. 1 Konwencji i uznania, że taki skład orzekający w ogóle nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą, co przecież mogłoby skutkować odpowiedzialnością odszkodowawczą państwa (por. sprawa *Reczkowicz*).

Co więcej, niniejsze rozstrzygnięcie – z uwagi na wskazane wyżej uwarunkowania konwencyjne – zapobiega również skutkowi wyrażonemu w pkt. I wskazanej wyżej uchwały trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23

stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20. Wprawdzie w dotychczasowym orzecznictwie przyjmowano, że nie istnieje możliwość zakwestionowania orzeczenia zapadłego w następstwie rozpoznania kasacji (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 5 lipca 2007 r., V KO 15/07), ale też wniosku o wznowienie postępowania (zob. postanowienie Sadu Najwyższego z dnia 20 maja 2010 r., V KO 47/10, OSNKW 2010, z. 8, poz. 73) w oparciu o przepis art. 542 § 3 k.p.k., wszelako kwestia powyższa stała się obecnie podstawą przedstawienia przez Sąd Najwyższy składowi powiększonemu zagadnienia prawnego: „Czy oddalenie kasacji przez skład Sądu Najwyższego, w którym bierze udział sędzia powołany do Sądu Najwyższego w wyniku procedury przeprowadzonej przed Krajową Radą Sądownictwa, której skład ukształtowano w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3) jest prawomocnym orzeczeniem kończącym postępowanie sądowe w rozumieniu art. 542 § 3 k.p.k.?” (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 października 2022., III KO 15/22), a zawartej w tym orzeczeniu argumentacji nie można ignorować. Co więcej, nie można także wykluczyć potrzeby wznowienia takiego postępowania na podstawie art. 540 § 3 k.p.k. i to nie tylko postępowania w sprawie, do której odnosi się konkretne rozstrzygnięcie ETPC o naruszeniu Konwencji, ale także innych postępowań karnych, w których zaistniało naruszenie postanowień Konwencji tożsame w układzie okoliczności faktyczno-prawnych ze stwierdzonym w orzeczeniu tego Trybunału wydanym przeciwko Polsce (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 czerwca 2014 r., I KZP 14/14, OSNKW 2014, z. 8, poz. 59; postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 17 marca 2022 r., II KO 12/22; z dnia 15 września 2022 r. w sprawach I KO 75/21 i I KO 77/21).

Kierując się powołanymi względami orzeczono jak w części dyspozytywnej postanowienia.

[as]